

tvorbu semene. Po dlouhodobé intenzivní chemoterapii může dojít k oligospermii až azoospermii. Znamená to, že ejakulát obsahuje buď malý, nebo žádný počet spermií. U některých nemocných se může stav upravit, u některých je trvalým stavem. Sexuální schopnost je vždy zcela zachována. U nemocných před zamýšlenou lymfadenektomií (viz výše) nebo chemoterapií se doporučuje odebrání spermatu a uchování ve zmrazeném stavu. Takto ošetřené semeno může být později po předchozí úpravě použito k oplodnění partnerky.

Péče po skončené léčbě

Léčba testikulárních nádorů v nepokročilé formě bývá skoro vždy úspěšná. Léčba nádorových onemocnění varlat v pokročilém stadiu je komplikovaná, zdlouhavá a finančně nákladná. Přesto však se větší část nemocných s pokročilou chorobou zcela vyléčí. Náročnost pro pacienta spočívá v překonání fyzické a psychické zátěže vyplývající z vedlejších účinků v průběhu léčby. Většina vyléčených nemocných vykonává dále své původní povolání a vrací se do zcela normálního života.

Velmi důležitá jsou kontrolní vyšetření prováděná vesměs ambulantně a to během léčby i po jejím ukončení. Kontrolní vyšetření vyléčených pacientů probíhají v pravidelných intervalech a častá jsou zejména v prvních dvou letech po ukončení léčby. Největší snahou celého zdravotnického týmu je co nejrychlejší návrat pacienta do normálního života. Rychlost návratu normální aktivity po prodělané léčbě závisí kromě původního rozsahu onemocnění a typu léčby na mnoha individuálních faktorech. Pro rychlý návrat fyzické kondice je důležité cvičení, zejména cviky pro udržení celkové fyzické kondice a pro pevnost břišních svalů (zejména u nemocných po lymfadenektomií). Ve výběru stravy platí obecné zásady zdravé výživy. Jakékoliv drastické diety jsou nejen nevhodné, ale přímo škodlivé. U mužů po skončené léčbě, u kterých nejsou žádné známky původního nádorového onemocnění, je možné navrhnout komplexní lázeňskou léčbu. Většina pacientů se vyrovná s nemocí úspěšně a vrací se ke svým původním aktivitám rodinným, pracovním i sportovním.

Závěrem

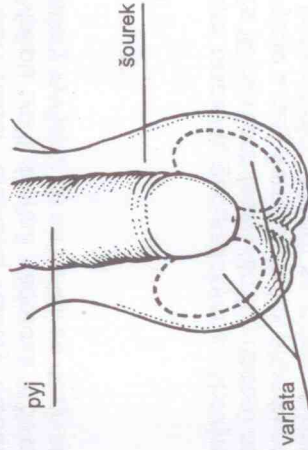
Testikulární nádory mají v onkologii dospělých zvláštní postavení. Jsou to první nádorové choroby, které bylo možno vyléčit. Během posledních 20 - 25 let došlo ke značnému zvratu v léčebných možnostech a v léčebných výsledcích. Z nádoru kdysi velmi nepříznivého a obávaného se stalo onemocnění vyléčitelné.

Je - li rozpoznáno a léčeno včas.

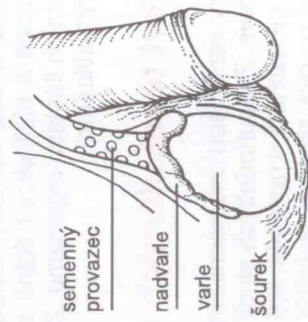

Autor
doc. MUDr. Jitka Abrahamová, DrSc.
Recenze
MUDr. Tatjana Černá
Autor kreseb
Jana Nejtiková
Grafická úprava
Luděk Rohlík
Odpovědná redaktorka
Mgr. Dana Fragnerová
Výval Státní zdravotní ústav, Srobarova 48, Praha 10
Výtisk Miroslav Kankovský, Českolipská 1193, Mělník
1. vydání, Praha 2002
© Státní zdravotní ústav
NEPRODEJNE

CO VÍTE O NÁDORECH VARLAT?

obr. 1

obr. 2

Varlata

Varlata (testes) jsou mužské pohlavní žlázy, jsou umístěné za penisem (pyjem) ve vřáku, který se nazývá šourek (skrotum). Varlata produkují a uchovávají mužské pohlavní buňky - sperma. Varlata produkují rovněž pohlavní hormony, které způsobují mužskou charakteristiku jedince, tj. typ postavy a skeletu, typ ochlupení, růst vousů a hlubší mužský hlas. Kontrolují také rozvoj reprodukčních orgánů a sexuální chování muže (obr. 1).

Varle má vejčitý tvar, je hladké a na pohmat mírně citlivé. Na jeho zadní stěně na ně shora naléhá nadvarle. Semenovod spolu s cévami tvoří svazek (semenný provazec), který pokračuje do tříselného kanálu (obr. 2).

Varlata jsou normálně sestouplá a umístěná v šourku již před narozením chlapce.

Rodiče by měli během pravidelné hygieny dítěte kontrolovat stav šourku a o svých eventálních pochybnostech informovat lékaře. Příslušný dětský lékař by měl při pravidelných pediatrických kontrolách vyšetřovat stav skróta a jeho obsah (sestoupnutí varlat). Tímto postupem lékař zjistí již u velmi malého chlapce brzy po narození, zda nejde o kryptorchismus, tedy o nesestouplé varle. Pod tímto pojmem se rozumí nesprávně umístěné varle. Jedná se o vrozenou odchylku, kdy varle není ve skrótu, jak má normálně být, ale nachází se například v dutině břišní či v třísele nebo při horním pólu příslušné poloviny šourku. Tuto odchylku je naprosto nutné odstranit už v raném dětství nejlépe jednoduchou operací. Výsledkem jsou varlata uložená v šourku.

Co je zhoubný nádor

Zhoubným nádorem (rakovinou) obecně nazýváme onemocnění, za nímž se skrývá skupina více než 100 různých chorob. Ačkoliv každý druh se od jiného liší v mnoha ohledech, všechny mají společný, alespoň v určité fázi, nekontrolovatelný buněčný růst buněk, které se vymykly kontrolním mechanizmům pacientova organismu. Překotně a bez kontroly rostoucí buňky tvoří nádor. Zhoubné nádory mohou destruovat a ničit okolní tkáň a orgány. Mohou tvořit dceřiná nádorová ložiska v ostatních částech organismu. Zhoubné nádory vyvíjející se ve varleti se nazývají nádory testikulární.

Výskyt testikulárních nádorů

Nádory varlat jsou onemocněním s výrazným rasovým, geografickým a věkovým výskytem. Z dlouhodobých studií vyplývá, že 90 % všech testikulárních nádorů na světě se nachází u rasy bílé, 6,6 % se vyskytuje u rasy černé a zbytek připadá na ostatní rasové skupiny. Největší procento testikulárních nádorů se diagnostikuje v severovýchodních státech Evropy, především v Dánsku. V českých zemích se počet těchto onemocnění za posledních 15 až 20 let více než zdvojnásobil.

Příznivou tendencí je současné snížení úmrtnosti. U dětí a starší generace se výskyt těchto nádorových chorob prakticky nemění a ze statistického hlediska je zanedbatelný. Testikulární nádory jsou u nás nejčastějším nádorovým onemocněním mužů ve věkové kategorii 20 až 40 let. Jejich věkové rozložení je zcela charakteristické. Jsou typickým onemocněním mladé a střední mužské generace. Nad 50 let věku se vyskytují jen zřídka.

Příčiny vzniku

Příčiny vzniku testikulárních nádorů jsou neznámé. Existují však rizikové faktory, které se dávají do souvislosti s jejich vznikem. K nejdůležitějším patří již zmíněný kryptorchismus (nesestouplé varle). Zvýšené riziko vzniku zhoubných nádorů varlat existuje i u kryptorchiků, jejichž kryptorchismus byl upraven. Toto riziko existuje dokonce i u mužů s jednostranným kryptorchismem pro druhostranné, normálně sestouplé varle.

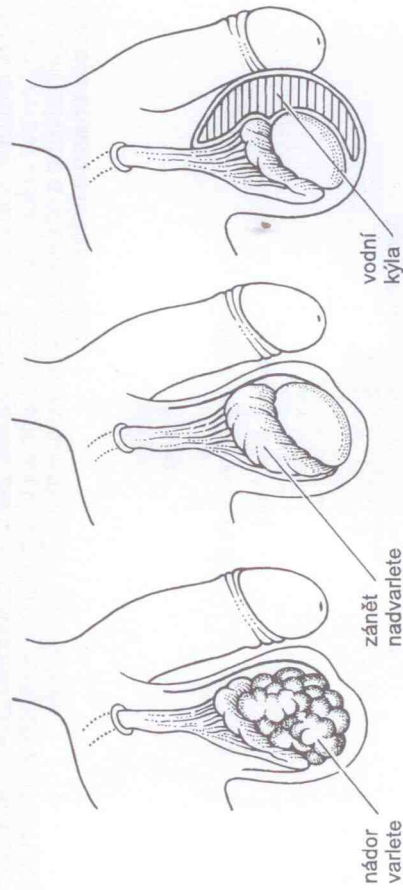
Příznaky

Testikulární nádory se vyskytují nejčastěji mezi patnáctým a čtyřicátým rokem věku. Může jimi však onemocnět muž v kterémkoliv věku, proto by všichni muži měli znát příznaky tohoto nádorového onemocnění. Většinu testikulárních nádorů by měli odhalit muži sami vzhledem ke zrakové i pohmatové přístupnosti varlat. Muži, kteří pravidelně provádějí samovyšetřování, velmi dobře vědí, jak vypadá jejich normální varle, a tak lehce zaznamenají jakoukoliv odchylku od této normy.

Jednoznačným pokynem k návštěvě lékaře by měla být:

1. Každá změna objemu varlete - zvětšení, ale i zmenšení.
2. Ztvrdnutí varlete.
3. Výskyt hrbolek či bulek a další odchylky od normálního stavu.
4. Bolest nebo jakýkoliv pocit nepohody ve varleti nebo ve skrótu.
5. Tupá bolest v dolní části břicha nebo v tříselech.
6. Pocit napětí, citlivost a zvětšení prsních žláz.

Vyjmenované příznaky - symptomy - však nemusí být známkami zhoubné choroby. Tyto symptomy mohou být způsobeny jakýmkoliv jinými naprosto nezhoubnými onemocněními. V zásadě platí, že lékař je třeba navštívit, jestliže kterýkoliv z těchto příznaků trvá déle než 2 týdny. Falešný stud, strach nebo i lhostejnost nejsou v tomto případě na místě. Po prohlídce závodním či obvodním lékařem následuje odborné vyšetření urologem, který spolehlivě rozpozná zánětlivé změny, které provázejí některé méně závažné choroby od počáteční fáze nádorového onemocnění (obr. 3).

obr. 3

